

ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

©2021 ПЕТРИК О. А., ПАЦАРНЮК О. В.

УДК 657.6
JEL: M42; O30

Петрик О. А., Пацарнюк О. В. Організаційно-методичні підходи до проведення аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства

Метою статті є дослідження особливостей аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства та визначення організаційно-методичних підходів до його проведення. У статті запропоновано аудит ефективності інноваційної діяльності розглядати як перевірку результативності й ефективності інноваційної діяльності підприємства та виявлення можливостей для її вдосконалення. На підставі аналізу процесу аудиту інноваційної діяльності підприємства розроблено уніфікований підхід до виділення основних етапів аудиту інноваційної діяльності, до яких запропоновано включити: формулювання мети та завдань аудиту інноваційної діяльності підприємства; визначення типу аудиторського завдання та узгодження його умов з клієнтом; збір необхідної інформації; планування, виконання та завершення аудиту, а також етап контролю результатів (follow-up). Обґрунтовано застосування конкретних аудиторських процедур, що відповідають виділеним етапам аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства та охоплюють різні аудиторські завдання. Підкреслено важливість аналітичних процедур, які при проведенні аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства будуть застосовані протягом усього часу виконання завдання. При оцінці бізнес-ризиків підприємства запропоновано виділити фактор ризику, що полягає у віднесенні галузі, в якій працює підприємство, до групи чутливих галузей економіки щодо призупинення діяльності внаслідок оголошення карантину. Визначено, що, на відміну від аудитів фінансової звітності, для аудиторських завдань щодо ефективності інноваційної діяльності надання звіту аудитора не є останнім етапом. З урахуванням важливості результатів, що можуть виявитися в процесі виконання етапу контролю результатів (follow-up) для аудитів ефективності інноваційної діяльності підприємства, запропоновано передбачати його при укладенні договору на виконання аудиторського завдання.

Ключові слова: інноваційна діяльність підприємства, аудит, аудиторське завдання, ефективність, етапи аудиту, аудиторські процедури.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-3-105-112>

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Петрик Олена Анатоліївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: auditlena@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1881-9412>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1909502/petryk-olena/>

Пацарнюк Олексій Васильович – аспірант кафедри аудиту, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: patsarniuk.oleksii@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2475-3878>

UDC 657.6
JEL: M42; O30

Petryk O. A., Patsarniuk O. V. The Organizational and Methodological Approaches to Auditing the Efficiency of the Enterprise's Innovative Activities

The article is aimed at studying the peculiarities of the audit of efficiency of the innovation activities of enterprise and determining the organizational and methodological approaches to its conduct. The article proposes an audit of the efficiency of innovation activities to be considered as a test of the effectiveness and efficiency of the innovation activities of enterprise and identifying opportunities for its improvement. On the basis of the analysis of the process of auditing the innovation activities of enterprise, a unified approach to the allocation of the main stages of the audit of innovative activities is developed, which is proposed to include: formulation of the purpose and objectives of the audit of innovative activities of enterprise; determination of the type of engagement and coordination of its conditions with the client; collection of necessary information; planning, execution and completion of audit, and the stage of follow-up. The application of specific audit procedures corresponding to the allocated stages of the audit of efficiency of the enterprise's innovation activities and covering various engagements is substantiated. The importance of analytical procedures that will be applied during the entire time of the task accomplishment in terms of the audit of efficiency of the enterprise's innovation activities is emphasized. When assessing business risks, it is proposed to allocate the risk factor, which consists in classifying the industry in which the enterprise operates, to the group of sensitive sectors of the economy regarding the suspension of activities as a result of the lockdown announcement. It is defined that, unlike the audits of financial statements, for engagements on the efficiency of innovation activities, the provision of the auditor's report is not the last stage. Taking into account the importance of the results that may be in the process of performing the follow-up stage for audits of efficiency of the innovation activities of the enterprise, it is proposed to make provisions when concluding an agreement for the performance of an engagement.

Keywords: innovative activities of enterprise, audit, engagement, efficiency, stages of audit, audit procedures.

Fig.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Petryk Olena A. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department, Department of Audit, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: auditlena@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1881-9412>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/1909502/petryk-olena/>

Patsarniuk Oleksii V. – Postgraduate Student of the Department of Audit, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: patsarniuk.oleksii@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2475-3878>

Нині з упевненістю можна стверджувати, що аудит є перевіреним методом визначення шляхів удосконалення інноваційної діяльності підприємства, оскільки він вивчає ключові показники, оцінює сильні та слабкі сторони, надає пропозиції щодо розвитку інновацій та процесу їх упровадження, а в певних випадках також аналізує інноваційну спроможність і ступінь інноваційної зрілості підприємства.

Як зазначають Н. С. Шалімова та О. С. Роева, сьогодні поширені дві основні концепції сутності аудиту – перевірка дотримання стандартів бухгалтерського обліку та порядку складання і подання фінансової звітності; та аудит усього бізнесу. Водночас розширення розуміння змісту аудиту вплинуло на появу наприкінці ХХ століття терміна «завдання з надання впевненості» [1, с. 272].

Чинний Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» визначає аудит фінансової звітності як аудиторську послугу «...з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам» [2]. Крім цього, закон до аудиторських послуг відносить «...аудит, огляд фінансової звітності, консолідованої фінансової звітності, виконання завдань з іншого надання впевненості та інші професійні послуги, що надаються відповідно до міжнародних стандартів аудиту» [2].

Водночас Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг [3], виданих Радою з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості Міжнародної федерації бухгалтерів (ІФАС), поділяють послуги, що надаються аудиторами, на аудити історичної фінансової інформації; завдання з огляду; завдання з надання впевненості, що не є аудитом чи оглядом історичної фінансової інформації; супутні послуги. Таким чином, за вимогами чинних Міжнародних стандартів аудиту, аудит інноваційної діяльності може виконуватися у складі різних типів аудиторських завдань, зокрема як частина аудиту фінансової звітності.

Метою статті є дослідження особливостей аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства та визначення організаційних і методичних підходів до його проведення.

Процедури аудиту фінансової звітності застосовуються давно та для різних видів економічної діяльності. Практикуючі аудиторі мають широкий досвід оцінювання правильності та достовірності господарських операцій та їх відображення в обліку та фінан-

совій звітності суб'єктів господарювання. Водночас інноваційна діяльність підприємства завжди має свої особливості, які потребують глибокого розуміння аудитором і відповідних критеріїв оцінки.

На думку М. Куцинської, аудит інноваційної діяльності не є новим для української практики [4], проте наукових публікацій останніх років, присвячених питанням організації та методики аудиту інноваційної діяльності підприємств, небагато. Аналіз точок зору різних авторів щодо сутності поняття «аудит інноваційної діяльності підприємства» свідчить про відсутність єдиного підходу. Аудит інноваційної діяльності розглядають як процес підтвердження повноти та достовірності інформації про інноваційну діяльність [4, с. 40; 5, с. 151; 6, с. 48–49], аналіз здатності організації до інновацій [7] та управлінське консультування [8].

Однак більшість авторів зазначають, що аудит інноваційної діяльності підприємства є особливим аудиторським завданням, у ході якого можуть бути визначені майбутні можливості та ризики, а також відповідність інноваційній стратегії. Враховуючи складність предмета аудиту та його особливості, для підтримання високої якості аудиту потрібно розробити відповідне методичне забезпечення.

М. Куцинська зазначає, що «...метою аудиту інноваційної діяльності є системна оцінка показників розвитку організації в галузі розробок і комерціалізації нововведень і висловлення думки аудитора щодо відповідності (невідповідності) звітності, обліку, первинної документації та інформації щодо інноваційної діяльності суб'єкта господарювання чинному законодавству та встановленим нормативам» [4, с. 41]. Така мета відповідає аудиторському завданню, що виконується за вимогами МСА 805 «Особливі положення щодо аудитів окремих фінансових звітів та окремих елементів, рахунків або статей фінансового звіту». Водночас при виконанні інших видів аудиторських завдань мета буде різною. Крім того, підтвердження достовірності інформації щодо інноваційної діяльності в обліку та звітності підприємства буде ускладнене відсутністю в більшості підприємств окремих рахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій у сфері інновацій, що потребуватиме від аудитора додаткового дослідження.

На нашу думку, найбільш складним і недостатньо розробленим на сьогоднішній день є методичне забезпечення аудиту ефективності інноваційної діяльності, який передбачає не лише підтвердження аудитором достовірності обліку та звітності, а й оцінку різних аспектів інноваційної діяльності підприємства. Відповідно до існуючого підходу аудит ефективності інноваційної діяльності пропонуємо розглядати як перевірку результативності й ефективності інноваційної діяльності підприємства та виявлення можливостей для її вдосконалення.

Процес аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства можна розглядати як сукупність окремих аудиторських завдань (рис. 1).

Скористаємося підходом до виділення узагальнених етапів проведення аудиту, описаного колективом авторів [9, с. 239]. При цьому модифікуємо етапи відповідно до сформульованих нами особливих завдань аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства. Отже, виділимо такі етапи: підготовчий, проміжний, основний, завершальний та етап контролю результатів (*follow-up*). На кожному з виділених етапів будуть застосовуватися певні процедури, узагальнений перелік яких наведено в табл. 1.

Отже, на *підготовчому етапі* аудитор повинен отримати розуміння суб'єкта господарювання та його середовища, що відповідно до вимог МСА 315 (переглянутого) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища», включає розуміння виду діяльності клієнта, відповідних галузевих особливостей, нормативно-правового забезпечення

діяльності підприємства, структури його власності та корпоративного управління, джерел фінансування тощо [3, с. 307].

Для формулювання мети та конкретних завдань аудиту інноваційної діяльності аудитор повинен зустрітися з керівництвом підприємства. У ході зустрічі мають бути з'ясовані очікування керівництва щодо мети та результатів аудиту. Наприклад, це може бути розробка (або коригування) інноваційної стратегії підприємства, яке планує виготовляти інноваційну продукцію. Або це може бути оцінка ефективності конкретного інноваційного проекту, що вже реалізується підприємством.

Після обговорення з керівництвом може бути виявлена потреба залучення до виконання аудиторського завдання експерта (або групи експертів) у певних напрямках. Також на цьому етапі аудитор повинен визначити інформаційне забезпечення аудиту. Для цього будуть використовуватися як зовнішні, так і внутрішні джерела інформації. Наприклад, потрібно буде проаналізувати дані ринкових досліджень, патенти, сертифікати, інформацію з відкритих джерел,

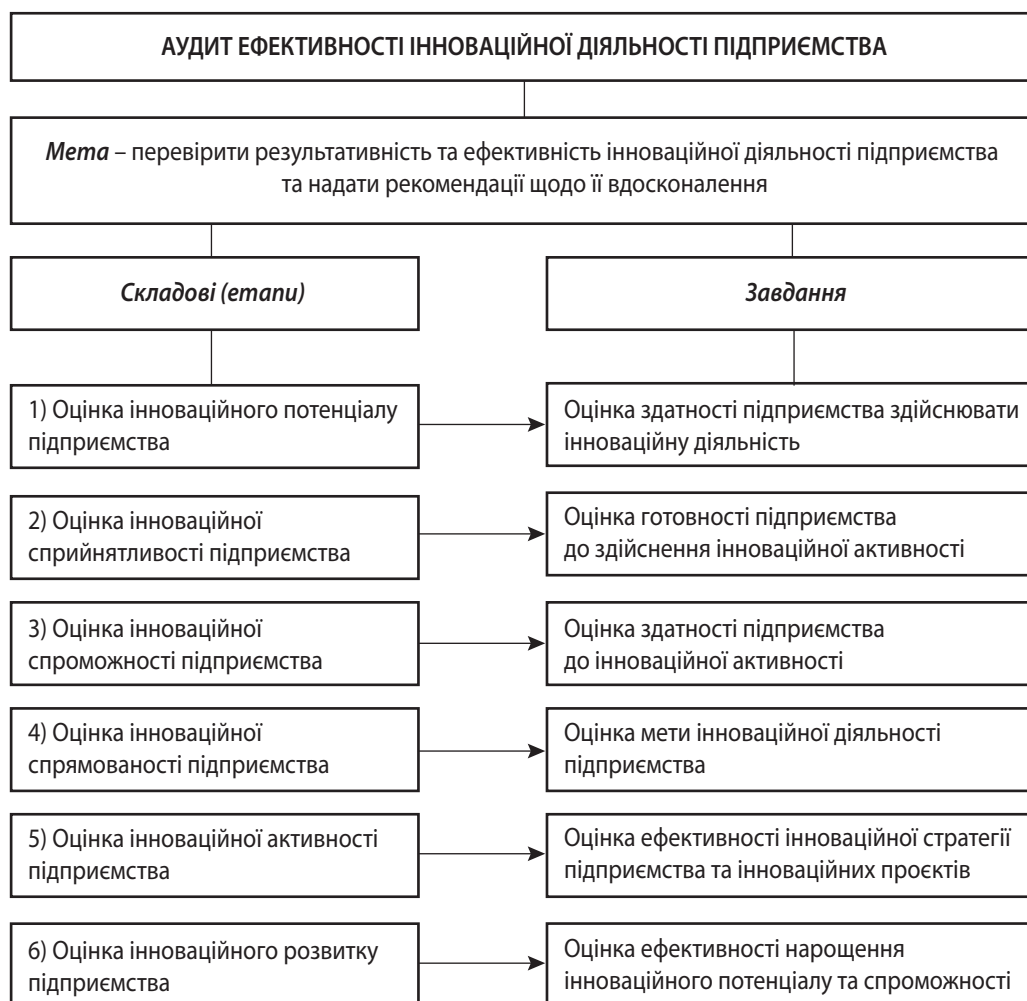

Рис. 1. Структура завдань аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства

Джерело: авторська розробка.

Основні етапи проведення аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства

№ з/п	Етап	Зміст етапу
1	Підготовчий	– Ознайомлення з діяльністю клієнта, його інноваційними процесами; – формулювання мети та завдань аудиту інноваційної діяльності підприємства; – визначення типу аудиторського завдання та узгодження його умов з клієнтом
2	Проміжний	– Ідентифікація та оцінка ризиків інноваційної діяльності підприємства; – оцінка аудиторського ризику; – складання стратегії та плану аудиту
3	Основний	– Оцінка інноваційного потенціалу підприємства; – оцінка інноваційної сприйнятливості підприємства; – оцінка інноваційної спроможності підприємства; – оцінка інноваційної спрямованості підприємства; – оцінка інноваційної активності підприємства; – оцінка інноваційного розвитку підприємства; – розробка рекомендацій підприємству щодо підвищення ефективності інноваційної діяльності
4	Завершальний	– Узагальнення результатів аудиту; – обговорення результатів аудиту з клієнтом; – складання звіту аудитора
5	Контроль результатів (follow-up)	Проведення процедури контролю результатів, якщо вона передбачена договором з клієнтом

Джерело: авторська розробка.

звітність конкурентів, державних установ, органів влади, наукові публікації, різноманітні консультації експертів, фінансову інформацію банків та фінансових посередників. На рівні підприємства потрібно буде з'ясувати, чи застосовує воно спеціальні рахунки бухгалтерського обліку та форми управлінської або іншої звітності, у яких відображаються операції інноваційної діяльності.

Відсутність типових форм документів (калькуляцій, звітності) у сфері здійснення інноваційної діяльності, на думку окремих науковців, значно ускладнює проведення аудиту, оскільки аудитор повинен шукати відповідну інформацію щодо витрат інноваційного характеру, джерел фінансування, доходів від реалізації інноваційного продукту тощо [10, с. 87].

Основним завданням підготовчого етапу є визначення виду аудиторського завдання, що відповідає запитам клієнта та спроможності аудитора. Для правильної оцінки виду аудиторського завдання доцільно провести тестування. Якщо аудитор приймає рішення про можливість виконання відповідного виду завдання, він має роз'яснити всі деталі та результати виконання такого завдання керівництву підприємства й укласти договір відповідно до вимог ч. 1 ст. 7 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [2].

На *проміжному етапі* відбувається оцінка надійності та ефективності функціонування системи внутрішнього контролю підприємства, зокрема стосовно операцій інноваційної діяльності. Незва-

жаючи на вид аудиторського завдання, визначений та узгоджений з клієнтом на попередньому етапі, аудитор має переконатися в достовірності інформації, що є предметом аудиту. Аудитору на цьому етапі не обов'язково досконало вивчити всі процедури внутрішнього контролю підприємства, адже він має лише отримати достатню кількість інформації для визначення рівня довіри до системи внутрішнього контролю підприємства, оскільки це впливає на оцінку аудиторського ризику [9, с. 242].

Згідно з вимогами МСА 315 (переглянутого) «Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища» аудитор повинен отримати розуміння внутрішнього контролю, доречного для аудиту [3, с. 307]. При цьому в стандарті зазначено, що не всі заходи контролю можуть бути доречними для аудиту, а рішення аудитора стосовно цього має базуватися на його професійному судженні. Наприклад, доречно розглядати систему внутрішнього контролю підприємства, розбивши її на такі елементи, як середовище контролю; процес оцінки ризиків суб'єкта господарювання; інформаційна система, включаючи пов'язані бізнес-процеси та повідомлення інформації; заходи контролю; моніторинг заходів контролю. Водночас оцінка аудитором цих параметрів відбувається залежно від обставин.

На нашу думку, цей етап є дуже важливим саме для аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства, оскільки на ньому відбувається ідентифікація та оцінка ризиків інноваційної діяльності

підприємства та оцінка їх впливу на аудиторський ризик. Інноваційна діяльність є діяльністю з високим ризиком, тому аудитор доречно використати процедуру картування ризиків інноваційної діяльності, які впливатимуть на оцінку власне аудиторського ризику.

Методика визначення аудиторського ризику є загальновідомою, а, відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту, аудиторський ризик є функцією ризиків суттєвого викривлення (невід'ємного ризику та ризику контролю) та ризику невиявлення [3]. Усі складові аудиторського ризику впливають на його розмір, але ризик невиявлення залежить від самого аудитора, його професіоналізму й обачності у проведенні аудиторських процедур. Водночас для аудиторських завдань щодо оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства невід'ємний ризик буде завжди високим, а ризик контролю, залежно від обставин, може бути більшим або меншим, оскільки на його розмір впливають обставини підприємства, тобто ефективність його системи внутрішнього контролю.

Оцінка аудитором цілей, стратегій і пов'язаних бізнес-ризиків суб'єкта господарювання, що можуть призвести до виникнення ризику суттєвого викривлення, може проводитися шляхом тестування.

Вважаємо доречним виділити фактор ризику, що є новим для світової економіки, – внесення галузі, в якій працює підприємство, до групи чутливих галузей економіки щодо призупинення діяльності внаслідок оголошення карантину. Як бачимо з подій 2020 р., на державному рівні в будь-який момент може бути запроваджено карантин з призупиненням діяльності підприємств певних галузей. Перш за все, це стосується сфери обслуговування – транспорт, готельно-ресторанний бізнес, торговельно-розважальні центри, салони краси, фітнес-центри, заклади культури, торговельного та побутового обслуговування населення тощо.

Враховуючи описані особливості складових аудиторського ризику для завдань з аудиту ефективності інноваційної діяльності, аудиторі мають застосувати вимоги МСА 330 «Дії аудитора у відповідь на оцінені ризики» і розробити та виконати аудиторські процедури. При цьому чим вища оцінка ризику, тим більш переконливі докази аудитор повинен отримати. Отже, при проведенні аудиту ефективності інноваційної діяльності потрібно застосовувати відповідні процедури, в результаті виконання яких аудитор має виявити можливі суттєві викривлення та сформулювати відповідну думку.

З урахуванням проведеної оцінки ризиків складаються загальна стратегія та план аудиту. У стратегії мають бути відображені обсяг, час і напрям аудиту, зокрема характеристики аудиторського завдання, особливості його виконання, а також обсяг ресурсів, потрібних для виконання завдання. План аудиту деталізує аудиторські процедури, час на їх виконання тощо.

Основний етап аудиту ефективності інноваційної діяльності буде включати покрокове оцінювання складових інноваційної діяльності підприємства від оцінки інноваційного потенціалу до оцінки інноваційного розвитку, або якийсь конкретний етап, що залежить від домовленості з клієнтом і типу аудиторського завдання. Мета основного етапу аудиту – виконати поставлені завдання, визначивши ефективність інноваційних процесів на підприємстві.

Основний етап аудиту ефективності інноваційної діяльності буде відрізнятися від звичайного аудиту фінансової звітності, оскільки включатиме більшу кількість джерел та аналітичних процедур. Розпочинати аудит потрібно з визначення загального фінансового стану підприємства, що є основою для можливості здійснення інноваційної діяльності. Під час оцінки здатності підприємства здійснювати інноваційну діяльність об'єктами аудиту стануть матеріально-технічні ресурси, нематеріальні активи, фінансові, організаційні, кадрові та інформаційні ресурси, політика та процедури щодо розвитку інноваційної здатності.

На етапі оцінки готовності підприємства до здійснення інноваційної активності об'єктами аудиту стануть інвестиції в інноваційну діяльність, процес впровадження інновації, готовність персоналу, управлінської системи та організаційних структур до впровадження інновацій.

М. Куцинська виділяє економічний аспект аудиту інноваційної діяльності підприємства, що включає:

- ✦ перевірку витрат інноваційної діяльності підприємства;
- ✦ перевірку джерел фінансування інноваційного процесу;
- ✦ оцінку ефективності інноваційних заходів;
- ✦ оцінку системи внутрішнього контролю щодо обліку витрат і джерел їх фінансування в частині інноваційної діяльності;
- ✦ перевірку правильності використання джерел фінансування інноваційної діяльності відповідно до діючих нормативно-правових актів;
- ✦ виявлення відповідності порядку облікового відображення операцій з інноваційної діяльності вимогам облікової політики підприємства;
- ✦ формування рекомендацій щодо внесення уточнень і доповнень в облікову політику підприємства та порядок відображення господарських операцій інноваційного характеру в обліку;
- ✦ оцінку достовірності звітності про виконання інноваційних заходів [4, с. 42].

На нашу думку, неможливо дати повний перелік напрямів аудиту, оскільки він може бути різним залежно від особливостей інноваційних процесів на підприємстві (етап НДР, впровадження результатів

НДР, промислове виробництво, комерціалізація, дифузія тощо) та виду аудиторського завдання.

МСА 500 «Аудиторські докази» [3] дає опис аудиторських процедур, що можуть застосовуватися аудитором на різних етапах аудиту. У табл. 2 нами узагальнено види аудиторських процедур, що відповідають окремим виділеним етапам аудиту ефективності інноваційної діяльності та охоплюють різні завдання.

Необхідно підкреслити важливість аналітичних процедур, що будуть виконуватися під час аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства. Якщо при виконанні аудиту фінансової звітності аналітичні процедури застосовуються наприкінці виконання аудиту, то при проведенні аудиту ефективності інноваційної діяльності аналітичні процедури будуть застосовані протягом усього часу виконання завдання. Насамперед, аналітичні процедури будуть застосовані до оцінки фінансового стану підприємства. Водночас аналітичні процедури будуть проведені для оцінки показників ефективності та чутливості інноваційного проекту, розрахунку точки беззбитковості, аналізу динаміки результатів інноваційної діяльності підприємства тощо.

Як зазначено у МСА 520 «Аналітичні процедури», для виконання аналітичних процедур можуть використовуватися різні методи [3, с. 492].

На завершальному етапі відбувається узагальнення результатів аудиту ефективності інноваційної діяльності та складання відповідного типу звіту аудитора. Етап є важливим, оскільки на ньому також відбувається обговорення результатів аудиту з керівництвом підприємства та з'ясування всіх обставин.

Тип звіту аудитора буде залежати від виду аудиторського завдання та умов договору з клієнтом. Якщо метою виконання аудиторського завдання було підтвердження достовірності інформації про інноваційну діяльність підприємства, то аудитор може надавати офіційний звіт стандартизованої форми з обґрунтованою впевненістю про те, чи відповідає інформація про інноваційну діяльність підприємства в усіх суттєвих аспектах вимогам, що до неї висуваються. В інших видах завдань типи звіту можуть бути різні.

Наприклад, при виконанні аудиторського завдання з оцінки ефективності інноваційної стратегії підприємства звіт аудитора може містити інформацію про результати такої оцінки та рекомендації щодо підвищення ефективності стратегії або щодо її коригування. За вимогами Міжнародного стандарту супутніх послуг (МССП) 4400, що є складовою Міжнародних стандартів аудиту, аудитор може виконувати завдання з виконання узгоджених процедур стосовно фінансової інформації. До таких завдань, зокрема, може належати і завдання з оцінки правильності фінансових розрахунків у бізнес-плані виробництва інноваційного продукту. У такому випадку надається звіт із завдання з узгоджених процедур – звіт про фактичні результати, який також має певну структуру.

Необхідно зазначити, що для аудиторських завдань щодо ефективності інноваційної діяльності надання звіту аудитора може не бути останнім етапом, як для аудитів фінансової звітності. Важливим етапом є *контроль результатів (follow-up)*, важливість якого поки ще недооцінена як підприємствами – замовниками аудиту, так і самими аудитором.

Етап контролю результатів передбачає відслідковування виконання підприємством рекомендацій аудитора, якщо такі надавалися в результаті виконання аудиторського завдання. Виконання цього етапу є важливим як для підприємства, яке може впровадити рекомендації аудитора та покращити ефективність своєї діяльності, так і для аудитора, який може підтвердити правильність наданих рекомендацій або відкоригувати їх, якщо вони не дали передбачуваного ефекту.

Для аудитора виконання цього етапу включає моніторинг дій підприємства щодо впровадження відповідних рекомендацій аудитора. Для цього потрібно дати підприємству певний час, якого було б достатньо для виконання рекомендацій аудитора та отримання очікуваних результатів. Якщо, наприклад, рекомендації аудитора склалися з переліку певних кроків, кожен з яких потребує часу на впровадження, тоді моніторинг виконання рекомендацій потрібно проводити декілька разів. Також у процесі контролю виконання рекомендацій може виявитися необхідність коригування попередньо запланованих дій. Це може відбуватися в тих випадках, коли, наприклад, змінилися важливі умови, що існували на момент надання аудитором рекомендацій (прийняття нових законодавчих чи нормативних актів, зміна ринкової кон'юнктури, оголошення карантину тощо). Тоді участь аудитора може бути корисною для коригування попередніх рекомендацій.

Організаційно цей етап може виконуватися шляхом проведення зустрічей з відповідальними особами підприємства після закінчення певного часу, щоб з'ясувати, які дії були вжиті для підвищення ефективності, та перевірити, які рекомендації були виконані. Результати таких зустрічей потрібно задокументувати. Також можна надіслати письмові запити відповідальним особам підприємства для виявлення проблем при виконанні рекомендацій аудитора.

Враховуючи важливість результатів, що можуть виявитися в процесі виконання цього етапу для аудитів ефективності інноваційної діяльності підприємства, його потрібно передбачати при укладенні договору на виконання аудиторського завдання.

ВИСНОВКИ

Таким чином, застосований логіко-структурний підхід до аналізу інноваційної діяльності підприємства дозволив визначити процес аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства як сукупність окремих аудиторських завдань. Запропоновані

Аудиторські процедури, що застосовуються при проведенні аудиту ефективності інноваційної діяльності

Етап аудиту	Аудиторські процедури
Підготовчий	<ul style="list-style-type: none"> Письмове запевнення керівництва підприємства про те, що вся інформація стосовно інноваційної діяльності підприємства є достовірною, повною та передана аудитору для виконання аудиторського завдання; запит до керівництва підприємства щодо інформації про інноваційну стратегію підприємства (щодо мети, завдань, очікуваних результатів); запит до управлінського персоналу щодо відомих йому подій і умов, що є суттєвими для виконання аудиторського завдання; інспектування документів, що підтверджують етапи інноваційної діяльності підприємства (договори, плани, кошториси); зовнішнє підтвердження отриманої від управлінського персоналу інформації про суттєві умови здійснення інноваційної діяльності (патенти, сертифікати, дозволи, державне замовлення тощо)
Проміжний	<ul style="list-style-type: none"> Інспектування бізнес-плану інноваційного проєкту підприємства; інспектування та аналітичні процедури щодо оцінки бізнес-ризиків підприємства; запит до управлінського персоналу щодо підтвердження оцінки бізнес-ризиків; аналітичні процедури щодо розрахунку суттєвості та аудиторського ризику; зовнішнє підтвердження контрагентів підприємства щодо намірів та умов здійснення інноваційної діяльності; зовнішнє підтвердження банківських установ щодо згоди надати кредит підприємству на здійснення інноваційної діяльності (у разі наявності); зовнішнє підтвердження інвесторів щодо намірів фінансувати інноваційний проєкт (у разі наявності) тощо
Основний	<ul style="list-style-type: none"> Інспектування документів, що підтверджують інформацію на різних етапах інноваційної діяльності (запити, договори, замовлення, сертифікати, кошториси, накладні, рахунки тощо); інспектування наявності товарно-матеріальних ресурсів та їх відповідності умовам проєкту; спостереження за процесом виробництва продукції чи надання послуг, що є інноваційними; повторне обчислення показників бізнес-плану, кошторисів, техніко-економічних розрахунків щодо інноваційного проєкту; повторне виконання процедур або заходів контролю підприємства; запити управлінському персоналу та третім сторонам щодо інформації, яка може підтверджувати чи спростовувати аудиторські докази; зовнішнє підтвердження будь-якої інформації, що стосується інноваційної діяльності підприємства; аналітичні процедури щодо оцінки фінансового стану підприємства та його здатності проводити інноваційну діяльність; аналітичні процедури щодо оцінки різних складових інноваційної діяльності підприємства; аналітичні процедури оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємства

Джерело: авторська розробка.

етапи аудиту ефективності інноваційної діяльності підприємства та їх змістовне наповнення можуть стати основою для подальших досліджень і розробок відповідного методичного забезпечення аудиту. ■

ЛІТЕРАТУРА

- Шалімова Н. С., Роева О. С. Потенціал аудиторських послуг в контексті дослідження використання запасів в інноваційній діяльності підприємств. Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво». 2019. № 3. С. 269–275. URL: https://www.researchgate.net/publication/338224914_Potencial_auditorskih_poslug_v_konteksti_doslidzenna_vikoristanna_zapasis_v_innovacijnij_dialnosti_pidprijemstv
- Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність»: від 21.12.2017 р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>
- Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: видання 2016–2017 рр. / пер. з англ. Київ: Міжнародна федерація бухгалтерів, Аудиторська палата України, 2017. Ч. 1. 1142 с. URL: https://www.aru.net.ua/attachments/article/1151/2017_ч_1.pdf
- Куцинська М. Аудит інноваційної діяльності: організаційний, технологічний та економічний аспекти. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2013. Вип. 34. Ч. 1. С. 39–42.
- Король Г. О., Ізвєкова І. М., Єрємїна О. Л. Методичні підходи до обліку і аудиту інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. *Проблеми економіки та політичної економії*. 2018. № 2. С. 145–159.
- Невдах С. Инновационный аудит как инструмент финансовой политики регионального развития // *Фінансова політика регіонального розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річчя заснування ка-*

- федри фінансів і кредиту (м. Житомир, 10–11 жовтня 2019 р.). Житомир, 2019. С. 47–50.
7. Pausits A. Innovation Audit: Measuring Innovation Management Capabilities. In: Carayannis E. (ed.) *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship*. Springer, New York, NY, 2019. DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6616-1_200089-1
 8. Біловодська О. А., Грищенко О. Ф. Системний аналіз і прийняття інноваційних рішень : курс лекцій. Суми : СумДУ, 2010. 106 с.
 9. Аудит : підручник / О. А. Петрик, В. О. Зотов, Б. В. Кудрицький та ін. Київ : КНЕУ, 2015. 498 с.
 10. Куцинська М. В. Інноваційна діяльність: проблемні питання обліку та аудиту. *Економічний вісник ДВНЗ УДХТУ*. 2015. № 1. Ч. 1. С. 85–88. URL: http://udhtu.edu.ua/public/userfiles/file/EK_journal/2015-1/Kutsyns'ka.pdf

REFERENCES

- Bilovodska, O. A., and Hryshchenko, O. F. *Systemnyi analiz i pryiniattia innovatsiinykh rishen : kurs lektzii* [System Analysis and Innovation Decision Making: A Course of Lectures]. Sumy: SumDU, 2010.
- Korol, H. O., Izviekova, I. M., and Yeryomina, O. L. "Metodychni pidkhody do obliku i audytu innovatsiinoi diialnosti subiektiv hospodariuvannia" [Methodical Approaches to Accounting and Auditing of Innovation Activity of Business Entities]. *Problemy ekonomiky ta politychnoi ekonomii*, no. 2 (2018): 145-159.
- Kutsynska, M. "Audyт innovatsiinoi diialnosti: orhanizatsiinyi, tekhnolohichniy ta ekonomichniy aspekty" [The Audit of Innovative Activities: Organizational, Technological and Economic Aspects]. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Seriya «Ekonomichni nauky»*, vol. 1, no. 34 (2013): 39-42.
- Kutsynska, M. V. "Innovatsiina diialnist: problemnyy pytan- nia obliku ta audytu" [Innovation Activity: Problem-

atic Issues of Accounting and Audit]. *Ekonomichnyi visnyk DVNZ UDKhTU*, no. 1, part 1 (2015): 81-88. http://udhtu.edu.ua/public/userfiles/file/EK_journal/2015-1/Kutsyns'ka.pdf

[Legal Act of Ukraine] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>

"Mizhnarodni standarty kontroliu yakosti, audytu, ohliadu, inshoho nadannia vpevnenosti ta suputnykh posluh: vydannia 2016-2017 rr." [International Quality Control, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements]. Kyiv : Mizhnarodna federatsiia bukhhalteriv, Audytorska palata Ukrainy, 2017. https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_чaсть1.pdf

Nevdakh, S. "Innovatsionnyy audit kak instrument finansovoy politiki regionalnogo razvitiya" [Innovative Audit as an Instrument of Financial Policy of Regional Development]. *Finansova polityka rehionalnoho rozvytku: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid*. Zhytomyr, 2019. 47-50.

Pausits, A. "Innovation Audit: Measuring Innovation Management Capabilities". In *Encyclopedia of Creativity, Invention, Innovation and Entrepreneurship*. New York, NY: Springer, 2019.

DOI: https://doi.org/10.1007/978-1-4614-6616-1_200089-1

Petryk, O. A. et al. *Audyт* [Audit]. Kyiv: KNEU, 2015.

Shalimova, N. S., and Roieva, O. S. "Potentsial audytorskykh posluh v konteksti doslidzhennia vykorystannia zapasiv v innovatsiinii diialnosti pidpriemstv" [The Potential of Audit Services in the Context of Research on the Use of Inventory in the Innovation Activities of Enterprises]. *Derzhava ta rehiony. Seriya «Ekonomika ta pidpriemnytstvo»*, no. 3 (2019): 269-275. https://www.researchgate.net/publication/338224914_Potencial_audytorskih_poslug_v_konteksti_doslidzenna_vikoristanna_zapasiv_v_innovatsiijnij_diialnosti_pidpriemstv